

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะทำการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากทั้ง 2 ส่วน คือข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทั้งที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นปราชญ์และเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำในการทำพิธีหัวหรือเจ้าพิธีในการประกอบพิธีกรรมพื้นบ้าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็นหัวข้อต่าง ๆ

4.1 สถานะและความเชื่อต่อสุราในยุคบรรพกาล

การได้พบสุราและรู้จักดื่มสุราเป็นความบังเอิญที่เกิดขึ้นจากการพยายามทดลองที่จะบริโภคอาหารคือข้าวเปลือกในการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นวิธีการแรกที่สุดที่มนุษย์รู้จักการบริโภคในการบริโภคข้าวซึ่งสุจิตต์ วงษ์เทศได้อธิบายไว้ว่า การกินข้าวของคนเราริเริ่มต้นนั้นรู้จักกิน หมัก หรือ อุ (มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที 24 -30 มีนาคม 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1336 หน้า 78) นั่นก็หมายความว่า หมักหรืออุ นี้เป็นการกินข้าวแบบแรกของมนุษย์และรวมไปถึงเป็นของมีนเมาอย่างแรกที่เป็นธัญพืชที่มนุษย์รู้จัก ความรู้เรื่องการกินแบบนี้ได้ถูกนำไปใช้ในการบริโภคที่ขอย่างอื่นคือผักและผลไม้(เรียกว่า ผัก ผลไม้ดอง)ด้วยซึ่งก็คือวิธีการนอมอาหาร การกินหมักนี้ทำให้เกิดอาการข้างเคียงคือความเมาและความเมานี้เองที่ทำให้(น้ำ)หมักต่างจากบรรดาอาหารอื่นทั่วไป ความเมานี้ก็มีส่วนทำให้การประกอบกรงานในการดำรงชีวิตด้อยประสิทธิภาพ ดังนั้นหมักจึงถูกเก็บไว้เพื่อใช้กินในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ที่ดื่มแล้วไม่จำเป็นต้องประกอบกิจการงานอย่างต่อเนื่อง หรือกินแล้วไม่ต้องทำงาน นั่นคือในเทศกาล หรือหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้วเพราะถ้ากินแล้วจะมีผลข้างเคียงในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เหตุที่ใช้คำว่า กินเพราะสิ่งที่ต้องการกินไม่ใช่หน้าที่เกิดจากการหมัก แต่เป็นข้าวที่ใช้หมัก เมื่อเป็นเช่นนั้นต้องหาวิธีใหม่ในการกินแล้วไม่เมาซึ่งที่สุดก็ได้วิธีการนี้ซึ่งที่กินในปัจจุบัน(มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับประจำวันที 24 -30 มีนาคม 2549 ปีที่ 26 ฉบับที่ 1336 หน้า เดิม)

เบื้องต้นหมัก ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “สุรา” ไม่ได้มีนัยยะผูกติดกับสิ่งที่จะนำไปสู่การตีค่าใด ๆ หมายความว่า ไม่มีการตีค่าสุราว่า ดีหรือชั่ว หรือนำไปสู่ความชั่ว หรือความดี อย่างที่เข้าใจในแง่ของศาสนา เพราะ (ในตัวเอง)หมักหรือสุราเกิดจากความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและไว้สภาวะที่จะนำไปสู่การตีค่าทางสังคมและศาสนาได้ แต่ภายหลังการดื่มสุรานี้เกิดเฉพาะ โอกาสพิเศษและจำกัดอยู่ในกลุ่มเล็ก ๆ คือในครอบครัว ดังนั้นเมื่อเกิดผลตามมาก็ความเมาก็เกิดเฉพาะแต่ในวงแคบ ๆ ไม่มีความเสียหายในวงกว้างอย่างที่เห็น ในปัจจุบันนี้ ดังนั้นหากจะมีการตีความตั้งแต่ต้นก็น่าจะเป็นการตีความสภาวะที่ได้ประสบพบเห็นจากการดื่มสุรานั่นคือ สุราหลังจากที่ดื่มแล้วทำให้มนุษย์เกิดความสนุกสนาน การปลดปล่อยตัวเองจากความ

เชื่อว่าโศกจนถึงการมีความสุขและบางทีก็มีบางคนที่ควบคุมสติไม่ได้จนก่อให้เกิดความเสียหายซึ่ง ณ จุดตรง
นี้เองเป็นผลทำให้เกิดการตีความว่า “สุราก็ก่อให้เกิดความเสียหาย” ในภายหลัง

นอกจากนี้คุณสมบัติเฉพาะของสุราก็คือความแผ่ซ่าน ทำให้ผู้ดื่มเกิดความฮึกเหิม กล้า ดังนั้นสุราจึง
ถูกนำมาเป็นเครื่องดื่มก่อนการออกรบเพราะในการรบนั้นทหารต้องมีความฮึกเหิมกล้าหาญ และเป็นเครื่อง
กำนัลแก่บรรดานักรบหลังจากการรบเสร็จสิ้นการรบ สถานะของบรรดานักรบเหล่านั้นมีความพิเศษในชั้น
เผ่าและเมื่อตายไปนักรบเหล่านั้นก็ได้กลายเป็นเทพเจ้าผู้รักษาชนเผ่าประจำเผ่าของตนเอง ส่วนการ
บวงสรวงก็ทำเหมือน ๆ ที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ คือให้สุราอาหารที่ท่านเคยชื่นชอบเป็นหลัก หลังจากนั้น สุราจึง
กลายสถานะ ไปเป็นตัวแทนทำให้เทพเจ้าเกิดความฮึกเหิมในการรบ รวมไปถึงมีสถานะอย่างอื่นเช่นในเทพ
นิยายกรีกโบราณที่กล่าวถึงเทพไดโอนิซุส (Dionysus) ของตะวันตกหรือกลายเป็นน้ำสำหรับบวงสรวงเทพ
เจ้าหรือน้ำโสมในศาสนาพราหมณ์ของตะวันออก

แต่การตีค่าตามความเชื่อทางศาสนาต่าง ๆ เช่น เป็นสัญลักษณ์ของอัญรูปโลหิตพระเยซู ซึ่งต่อมา
เป็นความเชื่อที่ทรงอิทธิพลเป็นอย่างมากในวัฒนธรรมตะวันตก และเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างชัดเจนเหมือนใน
ศีลข้อ 5 นั่นคือ การงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัยต่าง ๆ เป็นต้น ในพุทธศาสนา การตีค่าเหล่านี้เกิดขึ้น
หลังจากการมีชุมชนมนุษย์หนาแน่นและการดื่มเริ่มแพร่หลายขึ้น

4.2 สถานะและความเชื่อต่อสุราในยุคความเชื่อวิญญาณ

ชุดความเชื่อเรื่องวิญญาณ ในโลกนี้มีความคล้ายคลึงกันอย่างน่าแปลกประหลาดใจ ในโลกตะวันตก
นั้นเกิดจากความเชื่อที่ว่า ชีวิตหลังความตายนั้นเมื่อเวลาผ่านไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง วิญญาณของคนตายจะ
สามารถกลับคืนสู่ร่างเดิมได้ (<http://atcloud.com/stories/64117>) หมายความว่า การเก็บรักษาศพคนตาย
ไว้ก็คือการรอให้วิญญาณกลับเข้าร่างแล้วฟื้นกลับมามีชีวิตอีกครั้ง ในโลกตะวันออกก็คล้ายกัน คือการฝังศพ
บิดา-มารดาในวัฒนธรรมแบบจีน โบราณก็ด้วยความเชื่อว่า รอให้วิญญาณกลับเข้าสิงร่างกายแล้วกลับมา
มีชีวิตเหมือนเดิมและขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ดูแลลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ต่อไป

เบื้องต้นต้องทำความเข้าใจว่า สถานะของวิญญาณหลังการตายของบรรพบุรุษนั้นคือ

1. เป็นผู้ที่เคยมีชีวิตอยู่ก่อนและ ในขณะที่มีชีวิตก็ได้ทำหน้าที่รักษาบรรดาลูกหลานและทรัพย์สิน
ต่าง ๆ ที่มีซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของลูกหลาน และความรักเคารพนั้นก็ยังมีต่อไปแม้ว่าท่านจะตายไปแล้วก็
ตาม การไหว้ หรือการทำบุญให้แก่บรรพบุรุษก็คือการแสดงออกถึงความห่วงใยท่านตามความเชื่อเรื่องภพ
หน้า

2. สถานะที่เป็นบริวารของบรรดาเทพเจ้าที่อยู่เหนือมนุษย์และเหนืออำนาจของมนุษย์ หมายความว่า
ว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ แต่ขณะเดียวกันมนุษย์กลับมีความเชื่อว่า วิญญาณทั้งหลายทั้งที่เป็นวิญญาณ
บรรพบุรุษ เทวดา และเทพเจ้าล้วนมีอำนาจคลั่งคลา โศกเคราะห์แก่มวลมนุษย์

เมื่อเป็นเช่นนั้นพิธีกรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ว่า เป็นการทำให้เทพเจ้า เทวดาหรือวิญญาณบรรพบุรุษเกิดความพอใจต่อการที่ถูกหลานยังไม่ลืมความมีบุญคุณของบรรพบุรุษ (ปราณี วงษ์เทศ, 2534: 14-45) ดังนั้น บรรพบุรุษก็จะได้ทำหน้าที่รักษาคุ้มครองลูกหลานให้อยู่ดีปลอดภัยต่อไปเป็นการตอบแทนซึ่งโดยนัยยะหนึ่งของพิธีกรรมก็เท่ากับว่าเป็นการต่อรองกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่ามีอำนาจเหนือตนนั่นก็คือเทพเจ้า (Suprembeing) โดยกระบวนการดังกล่าวมนุษย์ก็ได้เสนอสิ่งที่ตนเอง “เชื่อว่า” ดีที่สุดเป็นเครื่องมือในการต่อรอง(หรือจะกล่าวว่าเป็นการติดสินบนก็ไม่ผิดนัก) ในวัฒนธรรมที่ยังคงมีชุดความเชื่อเรื่องวิญญาณและเทพเจ้าหลงเหลืออยู่กระบวนการการต่อรองอำนาจระหว่างมนุษย์กับวิญญาณจะยังไม่หมดไปเพียงแต่ว่าสภาพของกระบวนการดังกล่าวในพิธีกรรมจะดำเนินไปสู่สภาวะอย่างใหม่อย่างไรจึงจะสนองต่อสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้

สมมติฐานของการบนบานศาลกล่าวก็คือ สิ่งของที่จะใช้บนนั้นหากมักเป็นสิ่งที่ผู้บน(อ้อนวอน) ชอบและเห็นว่าดีที่สุดเพราะหากให้ของที่ไม่ดีก็ย่อมไม่เป็นที่พอใจของผู้รับการอ้อนวอน เมื่อเป็นเช่นนั้นเทพเจ้าก็จะไม่บันดาลในสิ่งที่อ้อนวอนให้ โดยนัยยะนี้ก็จะเห็นได้ว่า สุราได้เข้ามามีสถานะเป็นตัวกลางในกระบวนการต่อรองระหว่างผู้ขอและผู้ที่ถูกร้องขอ คือสิ่งเหนือธรรมชาติและมนุษย์ คือเป็นบรรณาการอย่างหนึ่งที่มนุษย์เสนอต่อรองกับเทพเจ้า เทวดาหรือผีบรรพบุรุษของตนเองโดยไม่ได้หวังอะไรมากมายไปกว่าสิ่งที่เรียกว่า ความสบายใจเพราะการอ้อนวอนต่าง ๆ มักไม่เกิดผลในทันทีและไม่สามารถมองเห็นประโยชน์ในเชิงรูปธรรมได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เริ่มมีการคิดว่า ทำอย่างไรสิ่งที่ใช้ในการต่อรองไปแล้วเช่น เหล้า ไห่ ไก่ ตัว ข้าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ จึงจะเกิดประโยชน์แก่เจ้าของได้มากที่สุด การคิดเช่นนี้ถูกนำไปใช้ต่อรองกับมนุษย์ด้วยกันเองในรูปแบบของการให้ส่วยบรรณาการ สินบนได้ไต่ะ เอาเงินซื้อตำแหน่ง ฯลฯ ซึ่งมันก็ถูกมองว่า เป็นเรื่องธรรมดาที่ทุกสังคมจะมีได้

4.3 สถานะและความเชื่อต่อสุราในยุคนครราชสีมา

สถานะภาพและความเชื่อต่อสุราในยุคนครราชสีมามีความหลายหลายและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะสถานะของสุรานั้นมีทั้งที่ยอมรับให้เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีและเป็นสัญลักษณ์แห่งการนำไปสู่ความไม่ดีซึ่งก็ขึ้นอยู่กับชุดความเชื่อพื้นฐานทางศาสนาที่แต่ละศาสนายึดถือ

4.3.1 สถานะและความเชื่อต่อสุราในศาสนาพราหมณ์

ในศาสนาพราหมณ์ได้กล่าวถึงเครื่องดื่มมีนเมา 2 ชนิดด้วยกันคือ

ก. น้ำโสม หรือ โสมซึ่งได้จากเถาวัลย์ของพืชชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ต้นโสม โดยผ่านกระบวนการกั้นและกรองด้วยกรรมวิธีเฉพาะจนได้เป็น “น้ำโสม” ความสำคัญของน้ำ โสมในพิธีกรรมของพราหมณ์ก็คือ น้ำโสมเป็นน้ำที่ใช้ถวายพระอินทร์(ซึ่งบางทีนับถือว่าเป็นเทพเจ้าสูงสุด)และเทพเจ้าอื่น พิธีกรรมการถวายน้ำโสมเรียกกันว่า พิธีโสมยัญญะ (Somayajña) (อุคม จันทะควง, 2530; 59)คือการได้อ้อนวอนต่อเทพเจ้าที่ตนเอง

บูชาด้วยน้ำโสมเพื่อให้เทพเจ้าได้รับความพึงพอใจเพื่อที่จะได้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวันคือ ความอุดมสมบูรณ์ การมีทรัพย์สิน และการได้อยู่ร่วมกับเทพเจ้าในเมื่อตายไป รวมจนถึงการมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ไม่มีโรคภัยด้วย เมื่อโสมเป็นเครื่องคัมภีศสำหรับผู้วิเศษเหนือมนุษย์ธรรมดา ดังนั้น โสมจึงมีความวิเศษหรือความศักดิ์สิทธิ์พอ ๆ กับความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของบรรดาเทพเจ้าที่มีโสมเข้าไปเกี่ยวข้อง และในบางที่กล่าวว่าโสมนั้นมีฐานะเป็นเทพเจ้ามีนามว่า โสมเทพ (อุดม จันทะดวง, 2530; 84) จึงไม่แปลกที่โสมจะเป็นเครื่องคัมภีศที่ศักดิ์สิทธิ์และได้รับการยอมรับในสังคมอินเดีย

ข. สุรา เป็นน้ำเมาอีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญในศาสนาพราหมณ์ไม่น้อยไปกว่าโสม แต่สถานะในพิธีกรรมของสุรานั้นเป็นรองแก่โสมเท่านั้น คือหากเมื่อมีโสมจะไม่นำสุราเข้ามาบวงสรวงในพิธีกรรม แต่หากไม่มีโสมสุราจะเป็นเครื่องคัมภีศแรกที่จะถูกนำเข้ามาใช้

สถานะทางความเชื่อต่อสุรานั้นคุณลักษณะทั่วไปเหมือนกันกับ โสม แต่คุณสมบัติเฉพาะนั้นไม่เป็นเครื่องคัมภีศเฉพาะเจาะจงแก่เทพเจ้าเหมือนกับ โสม ในพิธีกรรม โสมยังอยู่ ความเชื่อแบบนี้อาจจะนำไปสู่ความเป็นเครื่องคัมภีศทั่วไปแก่คนทุกชนชั้นซึ่งต่างจากโสมที่จะคัมภีศกันแพร่หลายในพราหมณ์

ทั้งโสมและสุรามีสถานะ 2 อย่างในระบบความเชื่อ อุดม จันทะดวง (2530; 51-54) สถานะอันแรกคือเป็นตัวแทนของความกล้าหาญ ชีกหิม (ถึงกับมีการกล่าวว่า ในการรบนั้นเมื่อพระอินทร์คัมภีศน้ำมาแล้ว พระอินทร์สามารถฆ่าอสูรที่ก่อกวนในสวรรค์ได้) ความคิดปราดเปรื่องฉับไว สุขุมเยี่ยงฤาษี (พระอินทร์คัมภีศน้ำโสมแล้วสามารถนึกคิด แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ซึ่งดูเหมือนว่าส่วนนี้เราสามารถเรียกรวมได้ว่า เป็นสัญลักษณ์แห่งความคิดได้ แต่อีกมุมหนึ่งทั้ง โสมและสุราเป็นสาเหตุทำให้ผู้คัมภีศมากเกินไปมีร่างกายทรุดโทรมลงซึ่งมีผลต่อสภาพทางจิตใจด้วย มีการแสดงพฤติกรรมที่ผู้ทรงคุณธรรมไม่พึงกระทำ ลุแก่อำนาจความโกรธ ในนัยยะนี้มีการเปรียบเทียบกับกิริยาอาการของผู้คัมภีศเป็นบุคคลที่ชั่วร้ายพอ ๆ กับปีศาจ เรียกกันว่า ปีศาจสุรา นัยยะนี้สุราเป็นสัญลักษณ์ของความชั่วร้ายไป

4.3.2 สถานะและความเชื่อต่อสุราในศาสนาพุทธ

พุทธศาสนามีจุดยืนและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับสุราที่ค่อนข้างแน่นอนคือสุราเป็นสิ่งต้องห้ามอย่างเด็ดขาดสำหรับผู้นับถือศาสนาพุทธเพราะว่ามีข้อห้ามชัดเจนในศีลทั้ง 2 ส่วนคือ ทั้งศีลของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ในศีลของบรรพชิต 227 ข้อที่เรียกว่า สิกขาบท ข้อที่บัญญัติเรื่องสุราปรากฏในพระวินัยปิฎกเล่มที่ 1 สุราปานวรรคสิกขาบทที่ 1 ภิกษุคัมภีศน้ำเมาต้องปาจิตตีย์ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2539; 172) ในส่วนที่เป็นศีลคือข้อปฏิบัติของคฤหัสถ์นั้นมีบัญญัติไว้ในศีลระดับต้นคือศีล 5 ข้อว่าด้วยการงดเว้นจากการคัมภีศสุราและเมรัย อันเป็นบ่อเกิดของความประมาท (สุราเมรัยมชฺชูปมาทภูฏานา เวรมณี)รวมทั้งไม่เสพสิ่งมีเมามากที่จะทำให้เสียสติสัมปชัญญะ(พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), 2542; 770)และสุรายังเป็นเหตุให้ละเมิดศีลข้ออื่น ๆ (สุชีพ

บุญญาภพ. 2539; 123) แต่การรักษาศีลนั้นย่อมทำให้ผู้รักษาไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา ดังที่ปรากฏในกิติสูตร
ปิฎกนิบาต อังคุตตรนิกาย พระไตรปิฎกเล่มที่ 22 (พระสุตตันตปิฎก)ข้อที่ 179 หน้า 189 - 190 ความว่า

“...ท่านทั้งหลายพึงรู้จักเหตุห้าคนใดคนหนึ่ง ผู้มุ่งห่มผ้าขาว มีการงานสำรวมดี
ในสิกขาบท 5 ประการ คฤหัสถ์ผู้สำรวมดีในสิกขาบท 5 ประการ คืออริยสาวก
ในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ส่งคืนเงินจากปาณาติบาต 1 อทินนาทาน 1 กาเมสุมิฉฉาจาร 1
มุตสาวาท 1 การดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท 1 ..
อริยสาวกผู้ประกอบด้วยศีลที่พระอริยะโคจรแล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ค้าง ไม่
พร้อย เป็นไท ก็พึงพยากรณ์ด้วยตนเองว่า เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว มีกำเนิดลัทธิ
คิริจจาน เประตวิสัย อบาย ทุกคติ และวินิบาตสิ้นแล้ว เป็นพระ โสคาบันมีอันไม่
ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงที่จะตรัสรู้เป็นเบื้องหน้า..”

ในกวมกชาดก ดึงสตินิบาต ขุททกนิกาย ชาดกเล่มที่ 1 พระไตรปิฎกเล่มที่ 27 (พระสุตตันตปิฎก) ข้อ
ที่ 2293 หน้า 405 ได้มีการกล่าวถึงโทษของสุราไว้ว่า

“บุคคลดื่มสุราแล้ว โขเซล้มไปยังบ่อ ถ้า หลุมน้ำครำและหลุมโสโครก...บุคคลดื่ม
สุราแล้วไม่เป็นใหญ่ในใจเที่ยวไปเหมือนโคกินกากสุรา.....บุคคลดื่มสุราแล้วแก้
ผ้าเปลือยกายเที่ยวไปตามตรอกตามถนนในบ้านเหมือนชีเปลือย.....บุคคลดื่มสุรา
แล้วนอนจนถูกไฟไหม้และกินอาหารที่เหลือเดนสุนัขได้ ย่อมถึงการถูกจองจำ ถูก
ฆ่าและเสื่อมจากโภคะ.....บุคคลดื่มสุราแล้วพูดคำที่ไม่ควรพูดได้ เปลือยกายในที่
ประชุมได้ เปรอะเปื้อนจมอยู่ในอาเจียนของตน.....บุคคลดื่มสุราแล้วซีกหิม
นัยน์ตาแดงกำ สำคัญใจว่า แผ่นดินทั้งหมดเป็นของเราเท่านั้น.....บุคคลดื่มสุรา
แล้วถือตัวจัด ก่อความทะเลาะวิวาท ส่อเสียด กล่าวร้าย คลุกคลีหมกอยู่กับพวก
นักเลง.....บุคคลดื่มสุราแล้วทำให้ทรัพย์ในสกุลขาดสูญไป.....บุคคลดื่มสุรา
แล้วเป็นคนหยาบซำค่าบิดามารดาได้.....บุคคลดื่มสุราแล้วย่อมประพฤติทุจริต
ด้วยกาย วาจาและใจ...บุคคลดื่มสุราแล้วถูกใช้ไปในกรณียกิจรีบร้อนเกิดขึ้น ถูก
ซักถามก็ไม่วู้เนื้อความ และนี่คือโทษของการดื่มสุรา”

นอกจากนี้ในมงคลชีวิต 38 ประการนั้น การสำรวมระวาง คือเว้นจากการดื่มสุราและของมีนเมา
(เมรัย)อื่นได้ ถือว่า “เป็นมงคลสูงสุดในชีวิต”(มชชปาณา จ สญญโม เอตมมุงกลมุตตม)

4.3.1 สถานะและความเชื่อต่อสุราในศาสนาคริสต์

ในคริสต์ศาสนานั้น คัมภีร์ไบเบิลภาคพันธสัญญาใหม่(The New Testament) มีคำอธิบายที่ให้
ความสำคัญต่อไวน์หรือเหล้าอยู่หลายที่และค่อนข้างเชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ขององค์พระศาสดา นั่นคือ

พระเยซูตั้งหลักฐานที่ปรากฏเช่นใน ยอห์นบทที่ 2 (JOHN 2) "...ในงานสมรสที่หมู่บ้านคานาแคว้นกาลิลี (Cana of Galilee) เมื่อเหล้าองุ่นหมดพระเยซูได้ทำ(คล)ให้น้ำในโอ่งที่เต็มกลายเป็นเหล้าองุ่น" และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเล่าเรื่องอาหารมื้อสุดท้ายของพระเยซูหรือที่เข้าใจกันทั่วไปว่า The Last Supper นั้น พระเยซูได้กินอาหารกับบรรดาสาวกของพระองค์ อาหารได้แก่ขนมปัง (ซึ่งในหนังสือที่ใช้อ้างใช้คำว่า "กินปัสกา" หรือ Passover) ส่วนเครื่องดื่มนั้นได้แก่ น้ำผลไม้แห่งเถาองุ่น (Fruit of the Vine) พระเยซูทรงหยิบขนมปังแล้วส่งให้บรรดาสาวกของพระองค์แล้วตรัสว่า "นี่(ขนมปัง)เป็นกายของเรา" หลังจากรับประทานแล้วแล้วทรงหยิบถ้วยกระทำเหมือนกันแล้วตรัสว่า "ด้วยนี้ซึ่งเทออกเพื่อท่านทั้งหลายเป็นคำสัญญาใหม่โดยโลหิตของเรา"(LUKE 22)

ในส่วนที่ 1 (JOHN)เหล้าองุ่นเป็นสิ่งที่องค์ศาสดาทรงอนุญาตและให้ความสำคัญยิ่งในพิธีกรรมการสมรสซึ่งหากพิจารณาจากตัวบทแล้วจะเห็นได้ว่า เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมการสมรส ในส่วนที่ 2 (LUKE) เหล้าองุ่นนั้นเป็นเสมือนหนึ่งสัญลักษณ์แทนโลหิตของพระศาสดาซึ่งเป็นบุตรแห่งพระเจ้าของบรรดาคริสตศาสนิกทั่วโลกซึ่งก็มีความศักดิ์สิทธิ์พอ ๆ กับตัวของพระศาสดาเอง

จากตัวบททั้ง 2 นี้เองเราจึงเข้าใจได้ว่า อาจนำไปสู่การตีความถึงการให้ความสำคัญกับบรรดาไวน์แดง หรือเหล้าที่มีสีแดงและเหล้าอื่น ๆ ในการเป็นเครื่องดื่มสากลที่แพร่หลายในทุกสังคมอย่างที่ Roland Barthes ได้อธิบายไว้ในหนังสือ Mythologies ว่า ไวน์แดงเป็นอัญรูปของโลหิตซึ่งเป็นของเหลวชั้นหล่อเลี้ยงชีวิต...จึงถือว่าไวน์สืบทอดความเป็นน้ำอมฤตมีอำนาจวิเศษสามารถแปลงโฉมหรือเนรมิตสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาจากศูนย์ (วรรณพิมล อังคศิริสรรพ, ผู้แปล. 2551: 63 -34) ดังนั้น การดื่มไวน์จึงไม่ใช่ว่าเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับชาวคริสต์

4.4 สถานะและความเชื่อต่อสุราในสังคมไทย

ชุดความเชื่อเท่าที่มีในสังคมไทยนั้นเกิดจาก 3 ชุดความเชื่อใหญ่ ๆ รวมกันคือ

1. ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษ หรือความเชื่อพื้นถิ่น
2. ความเชื่อแบบพราหมณ์
3. ความเชื่อแบบพุทธ

ความเชื่อเรื่องวิญญาณเป็นความเชื่อพื้นถิ่นที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในทุกสังคม ทั้งในตะวันตกและตะวันออก เป็นความเชื่อที่ดำรงอยู่คู่กับการมีความเชื่อของมนุษย์ทุกยุคสมัย ความเชื่อเช่นนี้มีพื้นฐานมาจากความผูกพันต่อบรรดาสภาคณาญาติที่รู้จักมักคุ้นกันก่อนแล้วจึงพัฒนาเป็นความนับถือแบบสากลและให้บรรดาญาติเหล่านั้นเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นเทพเจ้าของชุมชน สังคมและประเทศชาติ แน่แน่นอนว่าการเช่นสรวงเทพเจ้าต่างๆ ก็เกิดมีคู่กับการมีเทพเจ้า และบรรดาเครื่องเช่นสรวงสังเวศก็คือสิ่งที่มีผู้(คนที่เคยมี

ชีวิตอยู่ชอบกินดื่ม หรือหากไม่สามารถรู้ได้ว่าวิญญาณหรือเทพเจ้าชั้นชอบสิ่งใดก็มีสมมติฐานว่าอะไรคือของที่ผู้เช่นสรวงชอบและสิ่งนั้นเป็นของดีที่ ‘เขาเชื่อว่า’ ดีเพราะความเชื่อพื้นฐานคือ การให้สิ่งดี ๆ ย่อมได้รับสิ่งดี ๆ เป็นการตอบแทน

สุราเป็นน้ำที่มีรสชาติพิเศษอย่างหนึ่งที่มนุษย์รู้จักและชื่นชอบในรสชาติ เป็นสิ่งที่มีรสชาติดีเป็นพิเศษในบรรดาเครื่องดื่มอย่างแรก ๆ ที่มนุษย์รู้จักดื่ม(ซึ่งต้องไม่นำประเด็นเรื่องศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง)จึงไม่แปลกที่มนุษย์ในที่ต่าง ๆ จะเช่นสรวงต่อวิญญาณบรรพบุรุษหรือเทพเจ้าด้วยเครื่องดื่มคือ สุรา

แม้ในความเชื่อของพราหมณ์เองก็มีการให้ความสำคัญต่อเครื่องดื่มมินเมาที่เรียกว่า “โสม” ซึ่งในงานของอุดม จันทะดวงได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนโดยนัยยะก็เท่ากับเป็นการให้น้ำหนักต่อเครื่องดื่มมินเมาเพิ่มขึ้นอีก ความเชื่อแบบพราหมณ์นี้พิฑูร มลิวัลล์และไอว มาลาทอง(2533; 127-129) เชื่อว่ามีมาก่อนความเชื่อแบบพุทธในดินแดนสุวรรณภูมิเพราะคนอินเดียที่รับวัฒนธรรมแบบมอญโบราณนำเข้ามา แต่ความเชื่อแบบพุทธนั้นปรากฏชัดเจนต่อเมื่อพระ โสณะและพระอูดตระเผยแผ่ศาสนาเข้ามาในดินแดนแห่งนี้

การอธิบายเช่นนี้หมายความว่า ความเชื่อต่อสิ่งมินเมาที่เรียกว่า “โสม” นี้ได้ถูกนำมาตีความว่า โสมคืออะไรดังปรากฏในพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 6 (อ้างถึงในอุดม จันทะดวง, 2530; 11) ที่ว่า “ต้นโสมเป็นไม้เถา น้ำเป็นสีขาว หลังจากคั้นและหมักไว้แล้วจะใช้เป็นเครื่องสังเวทเวทคาและเป็นเครื่องดื่มของพราหมณ์ คุณสมบัติของน้ำนี้จะทำให้ผู้ดื่มมินเมา และร่าเริงเป็นที่โปรดปรานของชาวอินเดียอารยันมากถึงกับกล่าวว่าเมื่อได้ดื่มแล้วจะแลเห็นสวรรค์” และในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2539 หน้า 859 อธิบายถึง โสม ใน 4 ความหมายคือ

1. ชื่อไม้ล้มลุกมีหัว
2. น้ำเมา มีกล่าวไว้ในคัมภีร์พราหมณ์ว่า เทวดานำ ไม้เถาชนิดหนึ่งมาหมักคั้นสำหรับดื่ม
3. พระจันทร์ และ
4. ทอง

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยหมายถึงความหมายที่ว่า “ โสม หมายถึงน้ำเมาที่เทวดานำไม้เถาชนิดหนึ่งมาหมักคั้นสำหรับดื่ม”

ในการให้ความสำคัญกับเครื่องดื่มที่เรียกว่า โสม นั้น ดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมินี้เกิดปัญหาในเรื่องการทำความเข้าใจและตีความ อีกทั้งความเข้าใจต่อสำเนียงทางสัทศาสตร์อาจจะเพี้ยนจากโสม – โสมะ มาจนกลายเป็น สุรา ก็ได้ หรืออีกนัยยะหนึ่งการไม่เข้าใจต่อการตีความดังกล่าวนี้อาจทำให้ผู้ตีความหันไปสนใจเครื่องดื่มในอันดับรองลงมาจากโสมก็ได้ นั่นคือ สุรา ที่มีการอธิบายไว้ว่ามีมากถึง 20 ชนิดซึ่งอาจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งที่สำคัญคือสุราเป็นเครื่องดื่มที่ใช้แทนโสมได้และง่ายต่อการตีความและการ

แสวงหาเพราะดินแดนแถบนี้ไม่รู้ว่ โสมนั้น จริง ๆ คืออะไรกันแน่และเพราะแม้แต่ประเทศอินเดียเองก็ยังไม่ม่ชื้อยุดิว่ โสม คืออะไร แต่มีหลักฐานบางที่พูดถึงคำว่ มัทยะ หรือ สุรา ว่เป็นคำที่เรียกชื่อ โสมด้วย (อุดม จันตะดวง. 2530; 85)

4.5 ความเชื่อเกี่ยวกับสุราในพิธีกรรมพื้นบ้านอีสาน

ในพิธีกรรมพื้นบ้านอีสานมีหลาย ๆ พิธีกรรมที่ต้องนำสุราเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธี เช่น พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีกินดอง พิธีเลี้ยงปู่ตา พิธีรำผีฟ้าหรือรำปั่ววและแห่นางค้ง(เต้าแม่ นางค้ง) เป็นต้น (อารย สมานชกุล, รวบรวม: ม.ป.ท.) ซึ่งก็โดยมากเกี่ยวข้องไปถึงความเชื่อเรื่องผีหรือเทวดาที่มีอยู่ในสังคมอีสาน แต่ที่สำคัญคือ ถ้าเป็นพิธีกรรมที่กล่าวถึงผีหรือเทวดาผู้ชายอย่างชัดเจน(ยกเว้นการกล่าวถึงโดยนัยยะทาง พุทธศาสนา)ล้วนมีการกล่าวถึงเหล้าด้วยเป็นสำคัญเสมอ

จากการศึกษาข้อมูลเท่าที่มีอยู่นั้นสังคมไทยไม่มีความเชื่อเรื่องสุราเป็นของตนเองเด่นชัด แต่ความเชื่อเรื่องสุราเท่าที่ปรากฏในรูปของพิธีกรรมต่างๆ ปรากฏชัดผ่านการรับมาจากวัฒนธรรมอินดูก่อนที่ศาสนา พุทธจะเจริญในสุวรรณภูมิ(พิฑูร มลิวัดล้และไสว มาลาทอง(2533; 127-129)การรับความเชื่ออื่นมีลักษณะของการรับเฉพาะความเชื่อที่เข้ากันได้กับความชอบส่วนบุคคลและคนส่วนใหญ่ซึ่งมันนำไปสู่การสร้างระบบการเช่นสรวง ระบบความเชื่อในสิ่งที่คนนับถือ และเล่าต่อ ๆ มา ส่วนเรื่องที่สุราเข้ามามีบทบาทต่อ พิธีกรรมพื้นบ้านก็เพราะว่า สุราเป็นน้ำที่คนในแต่ละท้องถิ่นชอบดื่มกัน การให้ของเพื่อบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นั้น ผู้เช่นสรวงบูชาจะนำของที่เจ้าที่เจ้าป่าหรือวิญญาณชอบหรือที่ตนชอบไปบูชาทั้งนี้เพราะว่าผีบรรพบุรุษ นั้นเคยเป็นพ่อ แม่หรือญาติพี่น้องในอดีต (ดูจากคำสัมภาษณ์ในภาคผนวกประกอบ)

ในส่วนที่เป็นเรื่องเล่าก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนความเชื่อ ความกลัวและความศักดิ์สิทธิ์ ของวิญญาณในความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อนซึ่งความเชื่อเหล่านั้น โดยมากก็อยู่เหนือประสาทสัมผัสของมนุษย์ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นทั้งปวงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถอธิบายให้ชัดเจนได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนกระทั่ง ปัจจุบันนี้และยังฝังรากลึกในสังคมไทย